

Nový občanský zákoník

Vybrané aspekty

Tereza Krupová

Obsah kurzu

- východiska NOZ
- vybrané aspekty obecné části
  - osoby
  - právní jednání
- NOZ a zákoník práce
- závazkové právo
  - uzavírání smluv
  - vybrané smluvní typy
  - odpovědnost za škodu

Zákon č. 89/2012 Sb.

- nabytí účinnosti 1.1. 2014
- spolu s ním zákon o obchodních korporacích a zákon o mezinárodním právu soukromém
- 3081 paragrafů
- monumentální dílo po všech stránkách

Dopady na dosavadní předpisy

- zrušovací ustanovení § 3080 – NOZ nahradil občanský zákoník z roku 1964, zákon o rodině, obchodní zákoník a spoustu dalších předpisů
- zrušovací ustanovení - celkem 238 položek
  - zákon o nájmu a podnájmu nebytových prostor,
  - zákon o vlastnictví bytů,
  - zákon o sdružování občanů,
  - zákon o obecně prospěšných společnostech,
  - zákon o odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku,
  - obsahová část zákona o nadacích a nadačních fondech,
  - zákon o cenných papírech,
  - obsahová část zákona č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě a o změně souvisejících zákonů (zákon o pojistné smlouvě)

Systematika zákona

- 3 081 paragrafů
- 5 částí:
  - obecná část (§ 1 až 654)
  - rodinné právo (§ 655 až 975)
  - absolutní majetková práva (§ 976 až § 1720, zahrnuje věcná práva a dědické právo)
  - relativní majetková práva (§ 1721 až § 2990, zahrnuje závazkové právo)
  - ustanovení společná, přechodná a závěrečná (§ 2991 až § 3081)

Obecná část

- vymezení a definice pojmů
- §§ 1 – 14: srdce a mozek NOZ 😊
- soukromé X veřejné právo – nezávislé uplatňování
- svobodná vůle jednotlivce
  - omezení: dobré mravy, veřejný pořádek, postavení osob
- § 1 odst. 2: není-li něco výslovně zakázáno, lze si práva a povinnosti sjednat odchylně od zákona
- každý má dbát svých práv

Obecná část

§ 3

(1) *Soukromé právo chrání důstojnost a svobodu člověka i jeho přirozené právo **brát se o vlastní štěstí** a štěstí jeho rodiny nebo lidí jemu blízkých takovým způsobem, jenž nepůsobí bezdůvodně újmu druhým.*

- **smlouvy se mají dodržovat**
- § 4: každá svéprávná osoba má **rozum průměrného** člověka
- § 5: kdo se přihlásí k odbornému výkonu jako příslušník určitého povolání nebo profese, musí jednat s **odbornou péčí**
- **poctivost a dobrá víra**

Přechod na NOZ

- **právní úkony a smlouvy uzavřené podle starého práva**
  - na vůli stran, zda se podřídí NOZ
  - jinak podle dosavadní úpravy
  - **výjimka:** smlouvy o nájmu věci nemovité s výjimkou pachtu, smlouvy o účtu
  - § 1 – § 14 na všechna právní jednání
- **Ihůty a doby**
  - doběhnou podle staré úpravy
  - pokud se vztah řídí starou úpravou, začnou běžet v délce podle staré úpravy

Osoby

§ 15

- (1) **Právní osobnost** je způsobilost mít v mezích právního řádu práva a povinnosti.
- (2) **Svéprávnost** je způsobilost nabývat pro sebe vlastním právním jednáním práva a zavazovat se k povinnostem (právně jednat).
- **právní osobnost** – právní subjektivita, způsobilost k právům
  - **svéprávnost** – způsobilost k právním úkonům

Fyzické osoby

- ochrana **osobnosti**
  - život, důstojnost, zdraví, vážnost, čest ...
- ochrana **podoby a soukromí**
  - nutné svolení se zásahem, přiměřenost
  - výjimka:
    - zákonné licence (vědecká, umělecká, zpravodajská ...)
    - člověk jednající veřejně ve veřejném zájmu (politik na předvolebním setkání s voliči...)
- právo na **duševní a tělesnou integritu**
  - informační povinnost
  - speciální zdravotnické zákony
  - důstojnost i zemřelého

Obecná část – právnické osoby

- 3 typy
  - **korporace** (§ 210 – 302) – tvořeny členy nebo společníky tj. osobní složkou (corpus = tělo), ideálním typem: **spolky**
  - **fundace** (§ 303 – 401) – jejich základ (fundus) tvořen majetkem určeným určitému účelu, 2 typy: **nadace** a **nadační fondy**
  - **ústavy** (§ 402 – 418) – osobní i majetková složka propojena: ústav nemá členy jako korporace, ale zaměstnance, a majetek ústavu není tak chráněn jako u fundací, např. Národní galerie, obecně prospěšné společnosti

Právní jednání

- § 555: **výklad** právního jednání
  - záleží na obsahu
  - nesrozumitelnost pro 3. stranu nezpůsobuje neplatnost
  - vyložit dle úmyslu stran
    - vazba na § 4 „rozum průměrného člověka“
    - důraz na praxi mezi stranami
    - spotřebitelské smlouvy – ve prospěch spotřebitele
- § 557: **pochybnosti** výkladu
  - k tíži toho, kdo pojem užil jako první
- **bezúplatné** smlouvy
  - dlužník se chce zavázat spíše méně než více (§ 1747)

Právní jednání

- **forma**
  - na vůli stran (§ 559)
  - **opuštění požadavku písemnosti** u některých smluv
    - sjednání smluvní pokuty (§ 2048 a násl.)
    - smlouva o nájmu prostor k podnikání (§ 2302 a násl.)
    - smlouva o postoupení pohledávky (§ 1879 a násl.)
    - smlouva o smlouvě budoucí (§ 1785 a násl.)
    - koupě/pacht závodu (§ 2175, § 2332)
    - převzetí dluhu (§ 1995)

Právní jednání

- § 574:

Na právní jednání je třeba spíše hledět jako na platné než jako na neplatné.

- **relativní X absolutní** neplatnost
  - relativní neplatnosti přednost před absolutní
- důvody neplatnosti právního jednání:

relativní neplatnost	absolutní neplatnost
proti dobrým mravům	zjevně proti dobrým mravům
proti zákonu, pokud to jeho smysl a účel vyžaduje	proti zákonu a zjevně narušující veřejný pořádek
násilí	od počátku nemožné plnění
nedostatek formy	

Promlčení

- **promlčení**
  - „každý nechť dbá svých práv“, „právo náleží bdělým“
  - oslabení vymahatelnosti práva
  - právo nezaniká, oslabuje se – tzv. naturální obligace
- **promlčecí lhůta**
  - obecně: 3 roky, 10 let u práva zapsaného do veřejného seznamu (nemovitosti)
  - výjimky (pojistné plnění, uznání dluhu ...)
  - možnost sjednání **kratší či delší** promlčecí lhůty, aspoň 1 rok, nejvýše 15 let

NOZ a zákoník práce

- § 2401 NOZ – pracovní poměr, práva a povinnosti zaměstnance a zaměstnavatele z pracovního poměru upravuje jiný zákon
- **podpůrná aplikace NOZ** i na pracovně právní vztahy
- výklad právního jednání vždy pro zaměstnance nejprůzračnější (§ 18 ZP)

NOZ a zákoník práce

- § 20 ZP: *Nebylo-li právní jednání učiněno ve formě, kterou vyžaduje tento zákon, a bylo-li již započato s plněním, není možné se neplatnosti tohoto jednání dovolat u těch jednání, jimiž vzniká nebo se mění základní pracovněprávní vztah.*
- např. ústní pracovní smlouva, kde již zaměstnanec nastoupil do práce

NOZ a zákoník práce

- § 56a ZP: možnost okamžitého zrušení pracovně-právního vztahu zákonným zástupcem mladistvého zaměstnance mladšího 16 let
  - nutné přivolení soudu
  - pouze je-li to nezbytné v zájmu jeho vzdělávání, vývoje nebo zdraví;
- § 305 odst. 1 ZP:
  - *Zaměstnavatel může vnitřním předpisem stanovit práva v pracovněprávních vztazích, z nichž je oprávněn zaměstnanec, **výhodněji**, než stanoví tento zákon. Zakazuje se, aby vnitřní předpis ukládal zaměstnanci povinnosti nebo zkracoval jeho práva stanovená tímto zákonem. Odchýlí-li se zaměstnavatel od tohoto zákazu, **nepřihlíží se k tomu.***

Dobrovolníci v knihovnách

- nepojmenovaná smlouva
- příkaz (§ 2430 a násl.)
  - *Příkazní smlouvou se příkazník zavazuje obstarat záležitost příkazce.*
  - *(1) Příkazník plní příkaz poctivě a pečlivě podle svých schopností; použije přitom každého prostředku, kterého vyžaduje povaha obstarávané záležitosti, jakož i takového, který se shoduje s vůlí příkazce. Od příkazcových pokynů se příkazník může odchýlit, pokud to je nezbytné v zájmu příkazce a pokud nemůže včas obdržet jeho souhlas.*
  - *(2) Příkazník přenechá příkazci veškerý užitek z obstarané záležitosti.*

Relativní práva majetková

- část IV NOZ
- **relativní právo** – právo mezi stranami (*inter partes*)
- terminologie
  - **závazek** = obligace
    - pohledávka – oprávnění
    - dluh – povinnost
- **smluvní právo v jiných částech NOZ**
  - manželské majetkové právo
  - vznik věcných břemen
  - dědická smlouva

Smluvní právo

- **sjednocení** smluvních typů do 1 zákoníku (již ne „2 typy“ kupní smlouvy atd.)
- **autonomie** vůle stran
- **ochrana slabší strany**
  - kdo je slabší záleží na konkrétní situaci (nemožnost ovlivnit obsah)
  - ochrana spotřebitele
- pracovní poměr, pojistná smlouva, licence, akreditiv ...
- nové druhy smluvních typů
  - výprosa (§ 2189 a násl.)
  - pacht (§ 2332 a násl.)
  - péče o zdraví (§ 2636 a násl.)
  - smlouva o výměnku (§ 2707 a násl.)

Smluvní právo – obecné změny

- smlouva spíše **platná** než neplatná
  - neplatnost spíše relativní než absolutní
- **neúměrné zkrácení** § 1793 - § 1795
  - strana, jež se zaváže k nepřiměřenému protiplnění, aniž by byla v tísní, rozrušení či jednala z nezkušenosti – žádat doplnění toho, oč zkrácena, nebo zrušení smlouvy
- § 1806 možnost sjednat **úroky z úroků**
- dohoda o **výši úroků z prodlení**
  - nařízení č. 351/2013 Sb.
  - strany se mohou dohodnout jinak (věřitel se může domoci neúčinnosti ujednání, pokud zhoršeno jeho postavení bez spravedlivého důvodu)

Proces uzavírání smluv – předsmluvní odpovědnost

- § 1728 - § 1730
- neodpovědnost za neuzavření smlouvy, ledaže jednání bez úmyslu smlouvu uzavřít (§ 1728)

§ 1729

*(1) Dospějí-li strany při jednání o smlouvě tak daleko, že se uzavření smlouvy jeví **jako vysoce pravděpodobné**, jedná nepoctivě ta strana, která **přes důvodné očekávání druhé strany v uzavření smlouvy jednání o uzavření smlouvy ukončí, aniž pro to má spravedlivý důvod.***

- povinnost k náhradě škody

Adhezní smlouvy

- § 1798 a násl.
- smlouva, jejíž základní podmínky určeny 1 stranou
- slabší strana nemá možnost ovlivnit obsah
- **obtížně čitelná doložka**, nebo doložka nesrozumitelná pro osobu průměrného rozumu – nesmí působit újmu slabší straně

Smluvní typy

- darování
- koupě
- směna
- přenechání věci k užití jinému
  - výprosa
  - výpůjčka
  - nájem
  - pacht
  - licence
  - zápůjčka
  - úvěr
- pracovní poměr
- schovací smlouvy
  - úschova
  - skladování
- smlouvy příkazního typu
  - příkaz
  - zprostředkování
  - komise
  - zasílatelství
  - obchodní zastoupení

Smluvní typy

- zájezd
- přepravní smlouvy
- dílo
- péče o zdraví
- kontrolní činnost
- účet, akreditiv, inkaso, vklad
- zaopatřovací smlouvy
  - důchod
  - výměnek
- společnost
- tichá společnost
- odvážné smlouvy
  - pojištění
  - hra, sázka, los

Darování

- § 2055 - § 2078
- možnost odvolání daru:
  - pro hrubý nevděk obdarovaného vůči dárci (i dědici dárce)
  - pro nouzi
- § 2067 odst. 1:

„Darování osobě, která provozuje zařízení, kde se poskytují zdravotnické nebo sociální služby, anebo osobě, která takové zařízení spravuje nebo je v něm zaměstnána, je neplatné, stalo-li se v době, kdy dárce byl v péči takového zařízení nebo jinak přijímal jeho služby“

Koupě

- § 2079 - § 2183
- autonomie stran o době plnění, jinak **současně**
  - dříve: „bez zbytečného odkladu“
- obsahově téměř odpovídá starému obchodnímu zákoníku
- koupě movité věci
  - každá koupě, jejímž předmětem **není nemovitá věc**, jakož i **koupě součásti nemovité věci**, má-li kupující podle smlouvy nabýt součást po oddělení jako věc movitou
- koupě nemovité věci
  - požadavek písemnosti

Koupě

- § 2093:

*Dodá-li prodávající větší množství věcí, než bylo ujednáno, je kupní smlouva uzavřena i na **přebytečné množství**, ledaže je kupující bez zbytečného odkladu odmítl.*

– lze smluvně vyloučit

- § 2098:

*Vyplývá-li ze smlouvy nebo z povahy předmětu koupě, že množství je určeno jen přibližně, určí přesné množství prodávající. Má se za to, že odchylka nesmí přesáhnout **pět procent** množství určeného ve smlouvě.*

Koupě

- zvláštní ustanovení o **prodeji zboží v obchodě**
- **problematické ustanovení § 2165:**

Kupující je oprávněn uplatnit právo z vady, která se vyskytne u spotřebního zboží v době dvaceti čtyř měsíců od převzetí.
- **uplatnění reklamace**
  - 2 roky pro uplatnění vady
  - po 6 měsících musí prokázat kupující, že se jedná o vadu výrobku
    - přechod důkazního břemene
      - § 2161: *Projevili-li se vada v průběhu šesti měsíců od převzetí, má se za to, že věc byla vadná již při převzetí.*
      - § 2170: *Právo z vadného plnění kupujícímu nenáleží, pokud kupující před převzetím věci věděl, že věc má vadu, anebo pokud kupující vadu sám způsobil.*

Výprosa

- *Přenechá-li půjčitel někomu bezplatně věc k užívání, aniž se ujedná doba, po kterou se má věc užívat, ani účel, ke kterému se má věc užívat, vzniká výprosa.*
- půjčitel – výprosník
- půjčitel může kdykoliv požadovat věc zpět

Výpůjčka

- *Smlouvou o výpůjčce půjčitel přenechává vypůjčiteli **nezuživatelnou věc** a zavazuje se mu umožnit její **bezplatné dočasné užívání**.*
  - půjčitel - vypůjčitel
  - užívání ujednaným způsobem, nebo způsobem obvyklým
- § 2200: *Práva půjčitele a vypůjčitele musí být uplatněna do tří měsíců od vrácení věci, jinak je soud nepřizná, namítne-li druhá strana opožděné uplatnění práva.*

Nájem

- § 2201 - § 2331
- **nájem** – věc k dočasnému **užívání**, platba **nájemného**
- vlastník může navrhnout **zápis nájemního práva do veřejného seznamu** (§ 2203)
- **podnájem** (§ 2215 - § 2216)
  - souhlas vlastníka věci
  - bez souhlasu – hrubé porušení povinností nájemce
- není právo **vypovědět nájem** jen proto, že se **změnil vlastník věci** (§ 2222 odst. 1)

Nájem bytu a domu

- § 2235 - § 2301
- postačuje, je-li mezi stranami **shoda na předmětu nájmu** a na tom, že za jeho užívání náleží pronajímateli **úplata**
  - dřívější úprava daleko přísnější – neplatnost smlouvy, pokud chybí přesné označení bytu, jeho příslušenství, rozsah jeho užívání, způsob výpočtu nájemného a úhrady za plnění spojená s užíváním bytu nebo jejich výši

Nájem bytu a domu

- **zákaz ujednání:**
  - zkracující nájemcova práva
  - která jsou vzhledem k okolnostem zjevně nepřiměřená
- *Nájemce má právo **chovat v bytě zvíře**, nepůsobí-li chov pronajímateli nebo ostatním obyvatelům domu obtíže nepřiměřené poměrům v domě. Vyvolá-li chov zvířete potřebu zvýšených nákladů na údržbu společných částí domu, nahradí nájemce tyto náklady pronajímateli.*

Nájem bytu a domu

- **podnájem**

- nájemce v bytě sám trvale **bydlí**

- není třeba pro podnájem souhlas pronajímatele (§ 2274)
- **možno sjednat opak**

- nájemce v bytě sám trvale **nebydlí**

- potřeba souhlas pronajímatele (§ 2275 odst. 1)
- písemná forma žádosti
- pronajímatel se k žádosti nevyjádří ve lhůtě jednoho měsíce
  - presumpce souhlasu

Nájem bytu a domu

- **jistota** (kauce) § 2254
  - nejvýše 6 násobek nájemného
  - úročení alespoň ve výši zákonné sazby
- rušení bytových **náhrad**
- nájem **družstevního** bytu: zákon o obchodních korporacích (§ 741- § 747)

Nájem „nebytových“ prostor

- § 2302 - § 2315
- zvláštní ustanovení o **nájmu prostoru sloužícího podnikání**
- účel: provozovat v daném prostoru nebo místnosti podnikatelskou činnost
- stávající nájemní smlouvy:
  - naplní účel – nájem prostoru sloužícího k podnikání
  - nenaplní účel – „klasický“ nájem

Nájem prostor určených k podnikání

- **skončení nájmu:**
  - doba určitá:
    - výpověď i před uplynutím doby, např. pro ztrátu způsobilosti k činnosti, ke které prostor určen, prostor přestane být způsobilý pro výkon takové činnosti, hrubé porušení povinností
    - obdobné užití ustanovení o skončení nájmu bytů na dobu určitou
  - doba neurčitá – 6 měsíční výpovědní doba
- § 2314 námitky proti výpovědi
  - do 1 měsíce od doručení výpovědi
  - poté případně vypovídáná strana právo žádat soud o přezkum oprávněnosti výpovědi

Zápůjčka

- stará smlouva o půjčce
- *Přenechá-li zapůjčitel vydlužiteli zastupitelnou věc tak, aby ji užil podle libosti a po čase vrátil věc stejného druhu, vznikne smlouva o zápůjčce.*
- zapůjčitel – vydlužitel

Společnost

- § 2716 - § 2746
- dříve smlouva o sdružení bez právní subjektivity (§ 829 - § 841 OZ)

§ 2716

Základní ustanovení

(1) Zaváže-li se smlouvou několik osob sdružit jako společníci za společným účelem činnosti nebo věci, vzniká společnost.

Závazky z deliktů

- upřesnění a doplnění, posílení postavení osob, kterým způsobena škoda
- opuštění pojmu „odpovědnost za škodu“ – nově jen „povinnost k náhradě škody“
- nelze se zprostit povinnosti k náhradě škody (cedulky „pozor, zlý pes; průchod na vlastní nebezpečí, za odložené věci se neručí“)

Závazky z deliktů

- Škoda na odložené věci (§ 2945)
- *„(1) Je-li s provozováním nějaké činnosti **zpravidla spojeno odkládání věcí** a byla-li věc odložena **na místě k tomu určeném** nebo na místě, kam se takové věci **obvykle ukládají**, nahradí provozovatel poškození, ztrátu nebo zničení věci tomu, kdo ji odložil, popřípadě vlastníku věci.*
*(2) Neuplatní-li se právo na náhradu škody u provozovatele **bez zbytečného odkladu**, soud je nepřizná, pokud provozovatel namítne, že právo nebylo uplatněno včas. Nejpozději lze právo na náhradu škody uplatnit **do patnácti dnů po dni, kdy se poškozený o škodě musel dozvědět.**“*

2 Cz 42/76

- Věcmi, jejichž odkládání je zpravidla spojeno s provozováním nějaké činnosti, jsou míněny věci, které je **nutno v této souvislosti odkládat**; z těchto věcí nejsou jmenovitě vylučovány žádné určité věci nebo druhy věcí.
- Odložení věci **na místě obvyklém** je možné jen tehdy, když ten, kdo činnost provozuje, **neurčil místo k odkládání** věcí.
- Nedostatek technického a prostorového vybavení provozovny, v níž se provozuje činnost, s jejímž provozováním je zpravidla spojeno odkládání věcí, nezbujuje provozovatele odpovědnosti za škodu na odložených věcech.

Závazky z deliktů

- nové **skutkové podstaty** způsobení škody
- § 2923: Škoda způsobená osobou s nebezpečnými vlastnostmi
*„Kdo se vědomě ujme **osoby nebezpečných vlastností** tak, že jí bez její nutné potřeby poskytne **útulek** nebo jí svěří určitou činnost, ať již v domácnosti, provozovně či na jiném podobném místě, nahradí společně a nerozdílně s ní škodu způsobenou v takovém místě nebo při této činnosti někomu jinému nebezpečnou povahou takové osoby.“*

Závazky z deliktů

- škoda způsobená **zvířetem** (§ 2933 - § 2934)
- odpovídá vlastník
- možnost vyvinění:
  - a) domácí zvíře sloužící k obživě, výkonu povolání
  - b) pomocné zvíře osoby se zdravotním postižením
  - c) prokázáním vynaložení potřebné pečlivosti v případech a) nebo b)

Závazky z deliktů

- návaznost na § 4 a § 5
- škoda způsobená informací nebo radou
- *„Kdo se hlásí jako příslušník určitého stavu nebo povolání k odbornému výkonu nebo jinak vystupuje jako odborník, nahradí škodu, způsobí-li ji neúplnou nebo nesprávnou informací nebo škodlivou radou danou za odměnu v záležitosti svého vědění nebo dovednosti. Jinak se hradí jen škoda, kterou někdo informací nebo radou způsobil vědomě.“*

Náhrada škody

- přednostně uvedením do předešlého stavu
- výjimky:
  - navrhne-li to samotný poškozený (upřednostňuje-li on sám náhradu v penězích);
  - není-li náhrada uvedením do předešlého stavu dobře možná (např. malba je zcela zničena nebo poškozena natolik, že její restaurování by značně přesahovalo její cenu).
- upuštění od tabulek pro výpočet náhrad za újmu na životě či zdraví

Úmyslné či jinak zavrženíhodné poškození věci

- odškodnění osobního neštěstí a náhrada **zvláštní obliby**

§ 2969

Náhrada při poškození věci

(1) Při určení výše škody na věci se vychází z její obvyklé ceny v době poškození a zohlední se, co poškozený musí k obnovení nebo nahrazení funkce věci účelně vynaložit.

(2) Poškodil-li škůdce věc ze svévole nebo škodolibosti, nahradí poškozenému cenu zvláštní obliby.

Použité zdroje

- Eliáš, K. a kol.: *Občanské právo pro každého. Pohledem (nejen) tvůrců nového občanského zákoníku*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013
- Hurdík, J. a kol.: *Občanské právo hmotné. Obecná část. Absolutní majetková práva*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013.
- Bělohlávek, A. J.; Černý, F.; Jungwirthová, M.; Klíma, P.; Profeldová, T.; Šrotová, E.: *Nový občanský zákoník. Srovnání dosavadní a nové občanskoprávní úpravy včetně předpisů souvisejích*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012.
- Uhlíř, David: *Proč neschválit nový občanský kodex.*, staženo z <http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=6627>, 7. 7. 2012
- <http://obcanskyzakonik.justice.cz/cz/uvodni-stranka.html>
- důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Děkuji za pozornost

Mgr. Ing. Tereza Krupová
tkrupova@gmail.com